

DOI: 10.31866/2410-1176.45.2021.247400

УДК 111.852:[7.12:39](477:478:498)-22"19"

**МІМЕЗИС І ПОЙЕСІС
У ФОРМУВАННІ СІЛЬСЬКОГО
ПРЕДМЕТНОГО СЕРЕДОВИЩА
XX СТОЛІТТЯ НА СЛОВ'ЯНО-
РОМАНСЬКОМУ ПОГРАНИЧЧІ
УКРАЇНИ**

Жданович Юлія Анатоліївна

*Аспірантка,**ORCID: 0000-0002-5611-4475,**e-mail: yuliia.rakoiedova@gmail.com,**Київський національний університет**культури і мистецтв,**вул. Євгена Коновальця, 36, Київ, Україна, 01133*

Мета статті — аналіз ролі мімезису й пойесісу у формуванні мистецьких і дизайнерських компонентів сільського предметного середовища XX століття на слов'яно-романському пограниччі України. Методологія дослідження спирається на системно-аналітичний, мистецтвознавчий та порівняльно-історичний методи. Системно-аналітичний метод використаний для систематизації понять мімезису й пойесісу в історії формування дизайну предметного середовища. Мистецтвознавчий метод застосований для визначення особливостей культурно-етнічної та мистецької ідентифікації мешканців слов'янсько-романського прикордоння, а порівняльно-історичний — для конкретизації місця мімезису й пойесісу в історичній ретроспективі XX століття на слов'яно-романському пограниччі України. Наукова новизна дослідження полягає у визначенні наукових концептів мімезису й пойесісу в розрізі як етнографії й краєзнавства, так і сфери дизайну й мистецтва; обґрунтуванні рівня наслідування і креативності в матеріальному побуті порубіжжя слов'янського світу з романським на території Південно-Західної України. Висновки. Встановлено, що мімезис та пойесіс — це поняття, що динамічно розвиваються в контексті етнографічного розвитку етнічних прикордонних регіонів України. В процесі формування сільського предметного середовища мешканці традиційної культури схильні до наслідування (мімезису). Водночас входження інноваційності в повсякденний уклад залишає місце творчості й нововведенням (пойесісу). Наскільки тісно вони переплетені — залежить не лише від регіону чи населеного пункту, а й від окремої сільської родини — української, румунської чи змішаної. Виявлено, що для нашої країни не були характерні політичні пограниччя, бо кордони в середині XX століття прокладалися без урахування етнічного чинника і перевага надавалася ідеологічним і безпековим засадам. Проаналізовано загальні тренди прагнення до наслідування й творчості у формуванні дизайну предметного середовища на українському пограниччі на прикладі україно-румунського (Буковина, Закарпаття) та україно-молдавського (Поділля, Одещина, Бессарабія) пограниччя. Окреслено специфіку культурно-етнічної та мистецької ідентифікації мешканців слов'янсько-романського прикордоння: православне віросповідання та використання української та румунської мов у повсякденному житті. Мімезисом зазначеної ситуації є те, що мова й мистецтво традиційно відрізняли українців від молдаван і румун (натомість релігія об'єднувала ці етноси). Пойесіс, очевидно, полягає в тому, що одним із найміцніших чинників національної належності в цьому регіоні є дизайн предметного середовища, який формувався під впливом як географії (Карпати, лісостеп, степ, близькість до моря), так і розуміння кожним етносом духовного розвитку й економічних чинників. Обґрунтовано, що зображені й розглянуті явища на українському пограниччі з Румунією й Молдовою детально відображають тренди, притаманні більшості подібних територій Центрально-Східної Європи, а також виражають достатню диверсифікованість та неоднозначність еволюції етнічних спільнот в умовах пограниччя, особливо коли мова йде про різні за історичним минулим народи — слов'янські та романські.

Ключові слова: мімезис; пойесіс; сільське предметне середовище; слов'яно-романське пограниччя; Україна; Румунія; Молдова; етнографія; мистецтво; дизайн

Вступ

Мімезис і пойесіс у формуванні дизайнерських і художньо-мистецьких особливостей сільського предметного середовища XX століття на слов'яно-романському пограниччі України є актуальним і поки малодослідженим питанням наукового розгляду.

Уявлення про дизайн предметного середовища як про звернення до природи, сам ідеал наближення до природності, відтворення цієї природи, зрозумілої й повтореної в її найістотніших проявах, пізнаної в найголовніших законах, передбачає особливе ставлення до реальності. Це ставлення неминує про-

являється в такому типі сприйняття дизайну предметного середовища, яке ми називаємо теоретичним. Найбільш істотна його риса — аналіз замість «боротьби з природою», брак потреби в насильницьких методах трансформації природи в мистецтві. Часом здається, що прогрес теоретичного ставлення до мистецтва — завоювання сучасності. Проте це не зовсім так, досить згадати численні проєкти з насильницького підпорядкування природи не завжди розумній волі людини. Питання не в технічних можливостях реалізації проєктів, у т.ч. у сфері мистецтва й дизайну, а в самому принципі їхньої появи.

Наразі дослідники перебувають у досить складній і неоднозначній ситуації. З одного боку, очевидно, що весь історичний розвиток дизайну предметного середовища, у тому числі в його етнографічному вимірі, тісно пов'язаний із проблемою мімезису. З іншого боку, ототожнення ролі дизайну предметного середовища з деталізованим відтворенням природи для професійного культурознавства, а також етнографії, лишається анахронізмом.

У цьому контексті продуктивним є звернення до дефініцій мімезису й поїєсісу, які активно функціонують у культурно-мистецькому, насамперед традиційному і класичному, контекстах, але частково відповідають творчій суті дизайну предметного середовища. Крім того, формують досить архаїчне явище, яке майже не використовується для оцінювання сучасної художньо-мистецької й відповідної культурно-побутової практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тематика оцінювання етнографічних особливостей певних регіонів України через призму бачення філософії й культурології, а також комплексу наук про дизайн не є новою для української науки. Водночас проблематика власне мімезису й поїєсісу стала предметом нечисленних культурологічних досліджень таких науковців нашої країни як Ф. Штейнбук (2009), Ю. Юхимик (2013), В. Дубініна (2018) тощо. Питання оцінювання дизайну й художніх особливостей предметного середовища на слов'яно-романському пограниччі України стало об'єктом вивчення таких дослідників як Н. Стрельчук та інші (2018), які комплексно досліджували етнокультурний та етнополітичний ландшафт прикордонних регіонів України, Молдови та Румунії в історичній ретроспективі та в сучасному контексті.

Наукова новизна дослідження полягає у визначенні наукових концептів мімезису й поїєсісу в розрізі як етнографії й краєзнавства, так і сфери дизайну й мистецтва; обґрунтуванні рівня наслідування і креативності в матеріальному побуті порубіжжя слов'янського світу з романським на території Південно-Західної України.

Мета статті

Мета статті — аналіз ролі мімезису й поїєсісу у формуванні мистецьких і дизайнерських компонентів сільського предметного середовища ХХ століття на слов'яно-романському пограниччі України.

Методологія дослідження спирається на системно-аналітичний, мистецтвознавчий та порівняльно-історичний методи. Системно-аналітичний метод використаний для систематизації понять мімезису й поїєсісу в історії формування дизайну предметного середовища. Мистецтвознавчий метод застосований для визначення особливостей культурно-етнічної та мистецької ідентифікації мешканців слов'янсько-романського прикордоння, а порівняльно-історичний — для конкретизації місця мімезису й поїєсісу в історичній ретроспективі ХХ століття на слов'яно-романському пограниччі України.

Виклад матеріалу дослідження

У буквальному перекладі з давньогрецької мови «мімезис» і «поїєсіс» означають «наслідування» і «творчість». Два ці поняття мають досить інноваційне значення в нашому повсякденному слововживанні, зокрема з приводу дизайну. До них постійно звертаються дослідники мистецтвознавства й теорії мистецтва, а також фахівці з інших гуманітарних дисциплін, зокрема з предметного середовища. Поширеність цих явищ розвиває їх в інших побутових значеннях. Цим, власне, пояснюється полемічність багатьох наукових досліджень, присвячених історії формування уявлень про дизайн предметного середовища. Наука прагне виокремити повсякденні уявлення й відновити актуальний теоретичний зміст власних понять. Без апелювання до історії така реконструкція неможлива, але й історичне вивчення теорії розвитку дизайну предметного середовища, у т.ч. в етнографічному контексті, досить ускладнене.

Крізь призму сучасних уявлень багато ідей культурного минулого сприймаються досить видозмінено. Для відновлення їхнього справжнього змісту варто зрозуміти характер асоціацій сучасної епохи і змінити до невпізнанності думку колишніх періодів історії культури і предметного середовища.

Реконструкція справжнього значення наукових понять, зокрема понять естетики дизайну повсякденного побуту та аналіз їхнього історичного розвитку сьогодні особливо важливі. Зокрема, коли мова йде про мімезис, який часто сприймається на рівні буденних значень слова «наслідування», але не в його справжньому первісному змісті.

Сучасна наука має прагнути подолати розрив між тим значенням, яке надавалося концепції наслідування в минулому, і тим, що наразі мається на увазі під наслідуванням, зокрема у сфері дизайну речей. Необхідно виходити із припущення, що теорії наслідування раніше були значно змістовніші, ніж це здається на перший погляд. І сучасний науковець мусить намагатися реконструювати їхній реальний зміст, а не ставитися до них як до наївних оман.

Новоєвропейська теорія творчості, що пізніше оформилася у постмодерний період в історію культурології, у т.ч. в її етновимірі, народжувалася не в результаті відмови від античної концепції мімезису, а у формі її переосмислення, зокрема і щодо дизайну й мистецтва. Саме в межах традиційного для Ренесансу положення про «наслідування природи» народжувалися нові ідеї про взаємини людини та реальності. Ці ідеї варто розглядати в контексті появи нової для європейської культури й мистецтва критики антропоцентризму й розвитку уявлення про природну стихію. Сили природи, що «мстить» людині за її втручання, що принципово відрізняють новоєвропейський погляд на місце людини у світі від античних проєктів перебудови предметного середовища. Розвиток концепції «мистецтва усередині природи» і еволюція середньовічних інтерпретацій наслідування природі «за способом дії» здобувають у сучасній культурі характер обґрунтування наслідування функціональним закономірностям і внутрішній логіці устрою природи (переважно в архітектурній теорії).

Говорячи про роль «мімезису» й «пойесісу» у формуванні дизайну предметного середовища в українській культурі, зокрема з огляду на мистецько-етнографічні особливості різних регіонів нашої країни, треба вказати, що особлива роль належить розвитку уявлень про діяльний початок у природі і продуктивної діяльності людини. Історична еволюція уявлення про «природу-творця» і Бога-Майстра пов'язана з особливостями переносу уявлень про ремісничу, технічну й художньо-мистецьку практику людини на реальність і виникнення концепції Бога-Художника. Якщо колись діяльність творення розумілася за аналогією з діяльністю ремісника, то українська традиція вже ототожнює Бога з архітектором, живописцем або скульптором. Божественне мистецтво — це першомодель, мистецтво людське — її повторення, але не просте, не поверхневе, не буквальне, а здатне проникнути в суть.

Формування дизайну предметного середовища в українській культурі, в її краєзнавчому вимірі, найяскравіше проявилось у новому ставленні до майстерності й «мистецькості» виконання певних виробів. На відміну від теорії літературної творчості й риторики, що мали тривалу традицію оцінювання якості виконання і докладно трактували питання техніки, образотворче мистецтво сприймалося (наскільки можна судити за описами, що дійшли до нас) сюжетно. Особливе ставлення до майстерності художника у контексті розвитку предметного середовища в українській культурі та етнографії пов'язане з формуванням нової художньої еліти та зміною її самооцінки. Професійне дизайнерське середовище в цей період визначає особливості естетичної оцінки творів мистецтва, які набагато тісніше, ніж у минулі епохи, пов'язані зі знанням ремісничої сторони художньої творчості. Образний лад твору більше не розпадається на мімезис-техне й мімезис-фантазію, а до технічної досконалості виконання перестають ставитися як до нижчого порівняно із сюжетикою рівня.

У контексті розуміння дизайну предметного середовища України, звичайно, якщо намагатися розглянути феномен мімезису у історичному значенні, то з вказаною інтерпретацією важко, імовірно, було б погодитися. За цими переконаннями мімезис зображає кореляцію між екстралінгвістичним реальним станом справ та художніми й дизайнерськими засобами представлення цієї реальності, у т.ч. у процесі конструювання повсякденного побуту. Водночас найвагомішою постаттю в процесі мімезису є людська особистість, однак не індивідуум загалом і не мешканець країни як абстрактне поняття. Натомість мова йде про людину як творця дизайну предметного середовища, а зокрема — про предметно-побутовий світ людського помешкання як засіб розвитку й функціонування особи як у матеріальній, так і в духовно-культурній і релігійній сферах.

Загалом для позбавлення традиційних підходів до етнокulturології цю думку сформувавши варто ще інакше: дизайн предметного середовища розуміється нами як певний комплексний феномен, який, зокрема, не розділяється на матеріальну та духовну складову, а лише через свою універсальну та специфічну природу, спроможний із результатами формувати як перше, так і друге (Штейнбук, 2009).

Історія дизайну в контексті етнографії й культури свідчить, що в процесі становлення мистецтво дедалі чіткіше стверджує себе як галузь, де відображає не тільки певні зразки формальної досконалості

чи оригінальності дизайну матеріального, предметного світу, але і як сегмент творчого осмислення в ній багатоаспектності виявів буття (аспект поїєсісу), що однаково важливі і для людини і для соціуму (певної етнічної спільноти). Поступово смислове трактування терміна «мімезис» охопило, зрештою, практично всі сегменти і сфери дизайну предметного буття — у т.ч. у вияві звичаїв і традицій (Юхимик, 2013, с. 4-5).

Паралельно із цим обґрунтуванням з'являється поняття «поїєсіс» — тобто творчість; у цьому етнокультурному контексті нового сенсу набуло значення «закон»: до його онтологічного значення — «закони природи» — додалося і правове — «людське встановлення» (ці дефініції воно зберігає і досі) (Дубініна, 2018).

Як наголошують дослідники у сфері етнокультурології, сприймання людською особистістю дизайнерсько-мистецьких особливостей предметного середовища має системний тип, і, як будь-яка інша система, людина намагається досягнути зрозумілої рівноваги не лише між певними компонентами цього процесу — інтелектуальними, емоційними, вольовими, але й між архаїкою та інноваційністю, застосуванням мімезису чи поїєсісу (Юхимик, 2013).

Художньо-міметична чи навпаки творча поїєсістична умовність не обмежена лише відмінностями між матеріалами реальних об'єктів та художніх творів, що виникають у процесі конструювання предметного середовища, а сягає глибших сутностей розвитку мистецтва у контексті етнографічного трактування.

Роль концептів «мімезис» і «поїєсіс» у формуванні дизайну сільського предметного середовища ХХ століття на слов'яно-романському пограниччі полягає у тому, що соціальна видозмінюваність українського соціуму розпочалася водночас зі змінами статусу адміністративних меж у державах Центральної Європи після динамічних змін початку минулого століття. Соціальна динаміка охопила пограничні регіони, в т.ч. українсько-романське прикордоння. Істотно розширився потенціал соціальних суб'єктів пограничних регіонів, ХХ століття ознаменувалося динамікою міжгрупових контактів. До цього варто додати розвинену міждержавну співпрацю у соціально-економічній і політичній сферах, а також посилення чинника міжетнічної взаємодії. Для суб'єктів територій слов'янсько-романського пограниччя усвідомлення індивідуальної й групової ідентичності виявилось дуже актуальним, адже ці тренди актуалізувалися в середині ХХ століття.

Різні міметичні різновиди (предметно-тілесний, процесуальний, динамічний, психоемоційний, ідейний та смисловий), якими етнографи й мистецтвознавці навчилися результативно оперувати протягом тривалої історії розвитку дизайну предметного середовища у слов'янсько-романському прикордонні, націлені на різну міру збігів із зовнішньо- чи внутрішньоформальними характерними рисами об'єктивних характеристик предметного середовища, що зумовлено активізацію різних асоціативних комплексів. Виразально-смислові чинники дизайну предметного середовища стають «вмикачами» смислів, націлених або на наслідування, або на творчість, бо предметний стан має розвиватися від пасивно-очікувального формату до творчої активності, тобто поїєсісу. Саме від якісного формування початкової художньо-міметичної форми залежить остаточний результат, рівень розвитку художнього мистецтва в кожному компоненті дизайну предметного середовища. Усе це особливо важливо для прикордонних регіонів України, де відбувається дифузія різних культур і традицій.

Висновки

Українське суспільство починає усе вище оцінювати професійне ремесло, тому принципово змінюється характер оцінювання творів дизайну й мистецтва. На місце суто риторичних міркувань про шляхетність мистецтва і право живопису або скульптури належати до числа «вільних мистецтв» приходять справді нове оцінювання цінності майстерності. Нова самосвідомість художників, що стали справжньою елітою, сформувало особливе ставлення не тільки до професійних критеріїв оцінювання творів, але й нову професійну етику. В Україні поки ще рано говорити про протиставлення мистецтва й «ремісництва» (тобто дизайну), але вже можна знайти критику суто ремісничої експлуатації власних умінь, коли талант продається за гроші і стає засобом, а не метою.

Мімезис та поїєсіс — поняття, що динамічно розвиваються в контексті етнографічного розвитку етнічних прикордонних регіонів України. Очевидно, що під час формування сільського предметного середовища мешканці традиційної культури схильні до наслідування (мімезису). Водночас входження інноваційності в повсякденний уклад залишає місце творчості і нововведен-

ням (пойесісу). Наскільки тісно вони переплетені — залежить не лише від регіону чи населеного пункту, а й від кожної сільської родини — української, румунської чи змішаної.

Для нашої країни не характерні політичні пограниччя, адже кордони в середині ХХ століття прокладалися без урахування етнічного чинника, адже перевага віддавалася ідеологічним і безпековим засадам. Здебільшого для регіонів українсько-романського прикордоння характерний змішаний тип матеріальної культури. До того ж варто додати дисперсний тип розселення представників національних спільнот серед титульного етносу, як, наприклад, в Одеській та Чернівецькій областях (Україна) або в Південній Буковині (Румунія).

Загальні тренди прагнення до наслідування й творчості в етнічній ідентифікації мешканців слов'янсько-романського прикордоння зосереджені в тому, що населення українсько-румунського пограниччя характеризується православним віросповіданням, а етнічну належність спільноти оптимальним чином можливо проаналізувати на підставі мови — відповідно української та румунської. Мімезисом зазначеної ситуації є те, що мова традиційно відрізняла українців від молдаван і румун (натомість релігія об'єднувала ці етноси). Пойесіс, очевидно, полягає в тому, що одним із найміцніших чинників національної належності в цьому регіоні є предметне середовище, що формувалося під впливом як географії (Карпати, лісостеп, степ, близькість до моря), так і розуміння кожним етносом духовного розвитку й економічних чинників.

Зображені й розглянуті явища на українському пограниччі з Румунією й Молдовою значною мірою відображають тренди, притаманні більшості подібних територій Центрально-Східної Європи, а також виражають достатню диверсифікованість та неоднозначність еволюції етнічних спільнот в умовах пограниччя, зокрема, коли мова йде про різні за історичним минулим народи — слов'янські й романські.

На нашу думку, достатньо перспективним у контексті вивчення проблематики цієї теми є розгляд таких питань:

- оцінювання термінологічної коректності застосування дефініцій мімезису і пойесісу до сфери дизайну й мистецтва, а також етнографічної науки й досліджень;
- розгляд становлення етнокультурної специфіки слов'яно-романського пограниччя в попередні періоди (орієнтовно з Київської Русі);
- компаративний аналіз загальних рис сільського предметного середовища на слов'янсько-романському й інших етнічних пограниччях нашої держави (слов'яно-угорському, українсько-польському тощо).

Список використаних джерел

- Дубініна, В. (2018). Герменевтичний проєкт В. Дільтея. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*, 16, 31-36.
- Дубова, О. Б. (2001). *Мимесис и пойесис: Античная концепция «подражания» и зарождение европейской теории художественного творчества*. Памятники исторической мысли.
- Дяченко, Ю. Г. (2002). Інтернаціональне та національне в сучасному дизайні. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*, 6, 248-250.
- Никитина, Н. Н. (1978). Мимесис и пойесис в эстетике Аристотеля. *Вестник Московского университета. Серия 7: Философия*, 1, 75-85.
- Перець, О. О. (2006). Гуманізація сучасного предметно-просторового середовища українських регіонів художніми знаками традиційної естетики. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*, 5, 43-56.
- Подорога, В. (2006). *Мимесис. Матеріали по аналітичній антропології літератури* (Т. 1). Культурная революция; Логос; Logos-altera.
- Пономарьов, А., Артюх, Л., & Бетехтіна, Т. (1993). *Українська минушина: Ілюстрований етнографічний довідник*. Либідь.
- Рендюк, Т. Г. (2012). *Національні меншини в українсько-румунських відносинах: історичний досвід та сучасні проблеми (1990-2007 роки)* [Автореферат дисертації доктора історичних наук, Дипломатична академія України].
- Стрельчук, Н. В., Чучко, М. К., Боднарюк, Б. М., Воротняк, І. Д., & Герман, М. Г. (2018). *Етнокультурний та етнополітичний ландшафт прикордонних регіонів України, Молдови та Румунії: Історична ретроспектива і сучасний стан*. Технодрук.

- Штейнбук, Ф. (2009). *Тілесність – мімезис – аналіз (Тілесно-міметичний метод аналізу художніх творів)*. Знання України.
- Щербаківський, В. (1980). *Орнаментация української хати*. Богослови.
- Юхимик, Ю. В. (2005). *Мімезис: естетико-мистецтвознавчий аналіз засадничого принципу класичного мистецтва*. Експрес.
- Юхимик, Ю. В. (2013). Асоціативність як база художнього мімезису. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 3, 3-7.

References

- Diachenko, Yu. H. (2002). *Internatsionalne ta Natsionalne v Suchasnomu Dizaini [International and National in Modern Design]*. *Visnyk Kharkivskoi Derzhavnoi Akademii Dizainu i Mystetstv [Bulletin of Kharkiv State Academy of Design and Arts]*, 6, 248-250 [in Ukrainian].
- Dubinina, V. (2018). Hermenevtychnyi Proiekt V. Dilteia [W. Dilthey's Hermeneutic Project]. *Visnyk Lvivskoho Universytetu. Seriya Filosofsko-Politologichni Studii [Visnyk of The Lviv University. Philosophical Political studies]*, 16, 31-36 [in Ukrainian].
- Dubova, O. V. (2001). *Mimesis i Poiesis: Antichnaya Kontsepsiya "Podrazhaniya" i Zarozhdenie Evropeiskoi Teorii Khudozhestvennogo Tvorchestva [Mimesis and Poiesis: The Ancient Concept of "Imitation" and the Birth of the European Theory of Artistic Creativity]*. *Pamyatniki istoricheskoi mysli [in Russian]*.
- Nikitina, N. N. (1978). Mimesis i Poiesis v Estetike Aristotelya [Mimesis and Poiesis in Aristotle's Aesthetics]. *Vestnik Moskovskogo Universiteta. Seriya 7: Filosofiya [Moscow University Bulletin. Series 7: Philosophy]*, 1, 75-85 [in Russian].
- Perets, O. O. (2006). Humanizatsiia Suchasnoho Predmetno-Prostorovoho Seredovyscha Ukrainykh Rehioniv Khudozhnimy Znakamy Tradytiinoi Estetyky [Humanization of the Modern Subject-Space Environment of Ukrainian Regions by Means of Artistic Symbols of Traditional Aesthetics]. *Visnyk Kharkivskoi Derzhavnoi Akademii Dizainu i Mystetstv [Bulletin of Kharkiv State Academy of Design and Arts]*, 5, 43-56 [in Ukrainian].
- Podoroga, V. (2006). *Mimesis. Materialy po Analiticheskoi Antropologii Literatury [Mimesis. Materials on the Analytical Anthropology of Literature]* (Vol. 1). Kul'turnaya revolyutsiya; Logos; Logos-altera [in Russian].
- Ponomarov, A., Artiukh, L., & Betekhtina, T. (1993). *Ukrainska Mynuvshyna: Iliustrovanyi Etnohrafichnyi Dovidnyk [Ukrainian Past: Illustrated Ethnographic Guide]*. Lybid [in Ukrainian].
- Rendiuk, T. H. (2012). *Natsionalni Menshyny v Ukrainko-Rumunskykh Vidnosynakh: Istorychnyi Dosvid ta Suchasni Problemy (1990-2007 roky) [National Minorities in Ukrainian-Romanian Relations: Historical Experience and Modern Problems (1990-2007)]* [Abstract of DSc Dissertation, Diplomatic Academy of Ukraine] [in Ukrainian].
- Shcherbakivskiy, V. (1980). *Ornamentatsiia Ukrainskoi Khaty [Ornamentation of the Ukrainian House]*. Bohoslovy [in Ukrainian].
- Shteinbuk, F. (2009). *Tilesnist – Mimezys – Analiz (Tilesno-Mimetychnyi Metod Analizu Khudozhnikh Tvoriv) [Corporeality – Mimesis – Analysis (Corporeal-Mimetic Method of Analysis of Works of Art)]*. Znannia Ukrainy [in Ukrainian].
- Strelchuk, N. V., Chuchko, M. K., Bodnariuk, B. M., Vorotniak, I. D., & Herman, M. H. (2018). *Etnokulturnyi ta Etropolitichnyi Landshaft Prykordonnykh Rehioniv Ukrainy, Moldovy ta Rumunii: Istorychna Retrospektyva i Suchasnyi Stan [Ethnocultural and Ethnopolitical Landscape of the Border Regions of Ukraine, Moldova and Romania: Historical Retrospective and Current State]*. Tekhnodruk [in Ukrainian].
- Yukhymyk, Yu. V. (2005). *Mimezys: Estetyko-Mystetstvoznavchyi Analiz Zasadnychoho Pryntsypu Klasychnoho Mystetstva [Mimesis: Aesthetic and Art Analysis of the Basic Principle of Classical Art]*. Ekspres [in Ukrainian].
- Yukhymyk, Yu. V. (2013). Asotsiatyvnist yak Baza Khudozhnoho Mimezysu [Associativity as the Basis of Artistic Mimesis]. *Visnyk Natsionalnoi Akademii Kerivnykh Kadriv Kultury i Mystetstv [National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald]*, 3, 3-7 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 03.06.2021

**МИМЕЗИС И ПОЙЕСИС
В ФОРМИРОВАНИИ СЕЛЬСКОЙ
ПРЕДМЕТНОЙ СРЕДЫ XX ВЕКА
НА СЛАВЯНО-РОМАНСКОМ
ПОГРАНИЧЬЕ УКРАИНЫ**

Жданович Юлия Анатольевна
*Аспирантка,
Киевский национальный университет
культуры и искусств,
Киев, Украина*

Цель статьи — анализ роли мимезиса и пойесиса в формировании художественных и дизайнерских компонентов сельской предметной среды XX века на славяно-романском пограничье Украины. Методология исследования опирается на системно-аналитический, искусствоведческий и сравнительно-исторический методы. Системно-аналитический метод использован для систематизации понятий мимезиса и пойесиса в истории формирования дизайна предметной среды. Искусствоведческий метод применен для определения особенностей культурно-этнической и художественной идентификации жителей славянско-романского приграничья, а сравнительно-исторический — для конкретизации места мимезиса и пойесиса в исторической ретроспективе XX века на славяно-романском пограничье Украины. Научная новизна исследования состоит в определении научных концептов мимезиса и пойесиса в разрезе как этнографии и краеведения, так и сферы дизайна и искусства; обосновании уровня подражания и креативности в материальном обиходе порубежья славянского мира с романским на территории Юго-Западной Украины. Выводы. Установлено, что мимезис и пойесис — это динамично развивающиеся понятия в контексте этнографического развития этнических приграничных регионов Украины. В процессе формирования сельской предметной среды обитатели традиционной культуры склонны к подражанию (мимезису). В то же время вхождение инновационности в повседневный уклад оставляет место для творчества и новшеств (пойесиса). Как тесно они переплетены — зависит не только от региона или населенного пункта, но и от отдельной сельской семьи — украинской, румынской или смешанной. Выявлено, что для нашей страны не были характерны политические пограничья, потому что границы в середине XX века прокладывались без учета этнического фактора, и предпочтение отдавалось основам идеологии и безопасности. Проанализированы общие тренды стремления к подражанию и творчеству в формировании дизайна предметной среды на украинском пограничье на примере украино-румынского (Буковина, Закарпатье) и украино-молдавского (Подолье, Одесчина, Бессарабия) пограничья. Обозначена специфика культурно-этнической и художественной идентификации жителей славянско-романского приграничья: православное вероисповедание и использование украинского и румынского языков в повседневной жизни. Мимезисом данной ситуации является то, что язык и искусство традиционно отличали украинцев от молдаван и румын (в то же время религия объединяла эти этносы). Поиесис, очевидно, заключается в том, что одним из самых прочных факторов национальной принадлежности в этом регионе является дизайн предметной среды, который формировался под влиянием как географии (Карпаты, лесостепь, степь, близость к морю), так и понимания каждым этносом духовного развития и экономических факторов. Обосновано, что изображенные и рассмотренные явления на украинском пограничье с Румынией и Молдовой подробно отражают тренды, присущие большинству подобных территорий Центрально-Восточной Европы, а также выражают достаточную диверсификацию и неоднозначность эволюции этнических сообществ в условиях пограничья, особенно когда речь идет о разных по историческому прошлому народах — славянских и романских.

Ключевые слова: мимезис; пойесис; сельская предметная среда; славяно-романское пограничье; Украина; Румыния; Молдова; этнография; искусство; дизайн

**MIMESIS AND POIESIS
IN THE FORMATION OF THE RURAL
SUBJECT ENVIRONMENT
OF THE 20th CENTURY
ON THE SLAVIC-ROMAN BORDER
OF UKRAINE**

Yuliia Zhdanovych
*PhD student,
Kyiv National University of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine*

The purpose of the article is to analyse the role of mimesis and poiesis in the formation of artistic and design components of the rural subject environment of the 20th century on the Slavic-Roman border of Ukraine. The research methodology is based on the following methods: systematic and analytical, art studies, comparative and historical. The author of the article applies the systematic and analytical method to systematise the concepts of mimesis and poiesis in the history of the formation of the design of the subject environment. The art studies method is used to determine the features of cultural, ethnic, and artistic identification of the inhabitants of the Slavic-Roman border area, the comparative and historical method is applied to specify the place of mimesis and poiesis in the historical retrospective of the 20th century on the Slavic-Roman border of Ukraine. The scientific novelty of the research consists in determining the scientific concepts of mimesis and poiesis in the context of

both ethnography and local history, as well as the sphere of design and art; substantiating the level of imitation and creativity in the material life of the border of the Slavic and Roman worlds in the territory of South-Western Ukraine. Conclusions. The article demonstrates that mimesis and poiesis are concepts that are dynamically developing in the context of ethnographic development of ethnic border regions of Ukraine. In the process of forming a rural subject environment, residents of traditional culture tend to imitate (mimesis). At the same time, the entry of innovation into everyday life leaves room for creativity and something new (poiesis). How closely they are intertwined depends not only on the region or locality, but also on the individual rural family — Ukrainian, Romanian or mixed. It is revealed that our country was not characterised by political borders, because the borders in the middle of the 20th century were laid without taking into account the ethnic factor and preference was given to ideological and security principles. The article analyses the general trends of striving for imitation and creativity in the formation of the design of the subject environment on the Ukrainian border using the example of the Ukrainian-Romanian (Bukovyna, Transcarpathia) and Ukrainian-Moldovan (Podillia, Odesa, Bessarabia) borders. The special features of cultural, ethnic, and artistic identification of the inhabitants of the Slavic-Roman border region are outlined: Orthodox religion and the use of Ukrainian and Romanian languages in everyday life. The mimesis of this situation is that language and art traditionally distinguished Ukrainians from Moldovans and Romanians (but religion united these ethnic groups). The poiesis, obviously, consists in the fact that one of the strongest factors of national identity in this region is the design of the subject environment, which was formed under the influence of both geography (the Carpathians, forest-steppe, steppe, proximity to the sea), and the understanding of spiritual development and economic factors by each ethnic group. It is proved that the depicted and considered phenomena on the Ukrainian border with Romania and Moldova reflect in detail the trends inherent in most similar territories of Central and Eastern Europe, as well as express sufficient diversification and ambiguity of the evolution of ethnic communities in the conditions of the border region, especially when it comes to peoples of different historical past — Slavic and Roman.

Keywords: mimesis; poiesis; rural subject environment; Slavic-Roman border; Ukraine; Romania; Moldova; ethnography; art; design

